

برنامه‌ریزی فناوری:

تدارک و روزآمدسازی طرحی برای فناوری کتابخانه

برآمده است. این اثر در راستای ارائه یک برنامه منظم و مدون برای به‌کارگیری فناوری در کتابخانه به رشته تحریر درآمده است. نویسندگان با بیان اهداف و نیاز به برنامه فناوری به تبیین موقعیت آن می‌پردازد. وی با طرح این پرسش که «چرا به یک برنامه فناوری در کتابخانه نیاز داریم؟» به اهمیت برنامه‌ریزی فناوری در ساختار فعالیت حرفه‌ای کتابخانه اشاره می‌کند، و سپس منظور از تهیه طرح اجرایی فناوری را بیان می‌کند. همچنین با طرح مسائل اصلی در این عرصه به توضیح آن مبادرت می‌ورزد. وی سه شاخص اصلی دسترسی هوشمند، دسترسی فیزیکی و دسترسی الکترونیکی را مطرح می‌سازد. هر یک از این دسترسی‌ها در واقع زمینه کاری و تخصصی کتابداری برای دسترسی به فناوری مناسب را تضمین می‌کند. علاوه بر آن، با شرح منابع مهم برنامه‌ریزی در ارتباط با ساختار طرح‌ریزی فناوری به این مهم اشاره می‌ورزد و بر همین اساس به بیان ویژگی‌های منابع خاص آن اقدام می‌کند.

نویسندگان می‌کوشد تا با شرح موقعیت کتابخانه به ابعاد خاص این مرکز اطلاع‌رسانی در راستای برنامه‌ریزی فناوری بپردازد و در همین رابطه نمونه‌ای از یک بخش طرح‌ریزی فناوری را به نحو مطلوبی به تصویر می‌کشد. از خصوصیات این قسمت توجه به نکات جزئی و دقیق در برنامه‌ریزی فناوری در کتابخانه می‌باشد. از دیگر مباحث مطرح شده در کتاب باید به چالش‌های پیش روی برنامه فناوری در کتابخانه اشاره کرد. بازخوانی و بررسی جنبه‌های ویژه و شیوه‌های مقابله با چالش‌های موجود در فضای کتابخانه از توجه خوب نویسنده به این موضوع حکایت دارد. وی با طرح ابعاد مختلفی چون مسائل اقتصادی، حقوقی و بازاریابی در عرصه کتابخانه به تبیین مشکلات موجود پرداخته است. وی تلاش کرده که این جنبه‌های متعدد را به صورت یکپارچه و با دقت مورد ارزیابی قرار دهد. همچنین ارتباط میان آنها را تبیین کرده و بر اساس آن به توضیح ساختاری آنها پرداخته است.

از نکات مهم دیگر کتاب، پرداختن به موضوع رشد و بالیدن فناوری در عرصه کتابخانه است. در این بخش نویسنده با بیان ویژگی‌های شبکه و توجه به کاربرد فناوری در محیط آن به تبیین ابعاد فناوری در فضای دیجیتال و گستره ارتباطات راه‌دور می‌پردازد. از زمره مباحث مطرح شده در این بخش، کاربرد ایکس.ام.ال.^۲ یا زبان نشانه‌گذاری توسعه‌پذیر می‌باشد. این زبان و مدارک تولید شده بر اساس این قالب از کاربرد گسترده‌ای در کتابخانه برخوردار است. ایکس.ام.ال. می‌تواند به یاری کتابخانه‌ها شتافته و فرایند دیجیتالی ساختن آنها را سرعت ببخشد. همچنین نویسنده به ارتباطات بی‌سیم^۳ شبکه اشاره کرده و ویژگی‌های فنی آن را مورد بررسی قرار می‌دهد.

■ Matthews, Joseph R (2004). *Technology Planning: Preparing and Updating a Library Technology Plan*. Westport, Connecticut: Libraries Unlimited.

جوزف آر. ماتئوس^۱ متخصص نامبردار بین‌المللی در عرصه خودکارسازی کتابخانه و سیستم‌های اطلاعاتی است. وی ریاست شرکت مشاوره‌ای خود با عنوان «ماتئوس و شرکا» در کارلسید، کالیفرنیا^۲ را بر عهده دارد. کتاب برنامه‌ریزی فناوری، راهنمایی اثرگذار در زمینه فرایندهای طرح‌ریزی توسعه فناوری در کتابخانه می‌باشد. این اثر با پوشش موضوعی در ارتباط با جنبه‌های مختلف تدارک و برنامه‌ریزی فناوری در کتابخانه، و نیز مشکلات پیش روی آن به رشته تحریر درآمده است. در واقع می‌توان بیان کرد که توصیه‌های ارائه شده در این منبع، برای طرح‌ریزی اثربخش فناوری در تمامی انواع کتابخانه‌ها کاربرد دارد. پایه و اساس اصلی اثر، در واقع ویرایش تعدادی از کارهای کلاسی دانشجویان نویسنده بوده است که کتابخانه‌های مختلف مشغول به کار بوده‌اند. آنها تلاش کرده‌اند تا با تدوین مشخصات خاص کتابخانه‌های خود به ارائه طرحی نوین در برنامه‌ریزی کتابخانه‌ها اقدام کنند. ولی ویرایش ماهرانه و تخصصی، آمیختن و بازسازی این متون نشان از مهارت کم‌نظیر نگارنده دارد. وی تلاش کرده است تا با تنبیت ویژگی‌های خاص فناوری و کاربرد آن در کتابخانه، با تکیه بر تجارب کتابداران به خلق اثری متفاوت و البته سودمند اقدام کند. کوشش وی البته اثر بخشیده است و می‌توان به جرئت گفت که او از عهده این کار به‌خوبی

شرایط تازه ظهور می‌کند. باید اظهار داشت که کتاب در بیان ساختار طرح‌ریزی فناوری از قابلیت شایسته‌ای برخوردار است. این توانایی با عنایت به تخصص و توانایی نویسنده آن از قدرت تأثیرگذاری بالایی برخوردار است. نگارنده کوشیده است تا با توضیح مشخصات و ترسیم زمینه اصلی فعالیت کتابخانه، به فناوری با دیده تخصصی و کاربردی نگرینسته و ابعاد خاص عملی آن را مورد توجه قرار دهد. بهره‌گیری وی از ابزارهای توضیحی چون جدول و نمودار در بخش‌های مختلف بر قدرت درک خواننده افزوده است. از راهبردهای اثربخش استفاده شده در این کتاب باید به برجسته‌ساختن نکات کلیدی اشاره کرد. در این اثر با توجه به مبانی طرح‌ریزی و برنامه کاربردی فناوری تلاش شده تا موارد مهم به صورت مرحله‌ای و با مشخص ساختن فرایندهای اجرایی مشخص شده و به کارگیری آن راحت‌تر صورت گیرد. یکی از نکات درخشان اثر، ارائه نمونه‌های مدون در هر بخش از کتاب، متناسب با مباحث آن بخش از برنامه‌ریزی فناوری است. این مورد به خواننده کمک می‌کند تا قدم به قدم با عناصر اصلی در برنامه‌ریزی آشنا شده و بتواند در عمل با آنها ارتباط برقرار سازد. این رویکرد از تدابیر سودمندی است که از سوی نویسنده مورد توجه قرار گرفته است. ساختار اثر از یکنواختی و یکدستی در شرح و بیان عناصر فناوری برخوردار است. این کتاب می‌تواند به عنوان مقدمه‌ای در برنامه‌ریزی فناوری برای کتابخانه‌های مورد توجه قرار گیرد. ذکر این مطلب ضروری است که تأکید اثر بر خودکارسازی فرایندهای کاری و حرفه‌ای، سیستم‌های اطلاعاتی و برنامه‌ریزی فناوری به صورت همزمان در کتابخانه‌ها می‌باشد. از این دیدگاه، بیشتر فعالیت‌های کاربردی کتابخانه که مبتنی بر فناوری می‌باشد، در چارچوب یک طرح‌ریزی تخصصی مورد توجه قرار گرفته است.

یادداشت‌ها و منابع مورد استفاده در پایان هر فصل آمده است. کتاب همچنین در پایان دارای نمایه می‌باشد. دو بی‌افزود در انتهای منبع آمده است که نخستین آن شامل نمونه‌ای از فرم‌های موجودی فناوری اطلاعات، تحلیل مهارت‌های کارکنان و ارزیابی فناوری است. دومین بی‌افزود نیز تحلیل گزینه‌های سیستم‌های اطلاعاتی کتابخانه می‌باشد. در این بخش عوامل فراوانی از عناصر اصلی ارزیابی فناوری و سیستم‌های اطلاعاتی کتابخانه مورد توجه قرار گرفته است. توانمندی‌ها و ضعف‌ها در ابعاد امنیتی و برآورد هزینه و برخی جنبه‌های اثرگذار دیگر مطرح شده است. این کتاب، منبعی سودمند در برنامه‌ریزی و ارائه طرح کلی فناوری در کتابخانه به‌شمار آمده و مطالعه آن برای کتابداران علاقه‌مند به مباحث نفوذ و تدوین برنامه فناوری در کتابخانه مفید است.

بی‌نوشت‌ها

1. Joseph R. Matthews
2. Matthews & Associates in Carlsbad, California
3. eXtensible Markup Language(XML)
4. Wireless

یکی از ارکان توسعه و نفوذ فناوری در کتابخانه‌ها بهره‌گیری از امکانات توسعه‌یافته ارتباطات بی‌سیم است که سبب گسترش امکانات فناورانه در کتابخانه‌ها شده است. از زمره مباحث دیگر خدمات وب و نقش فناوری در آن است. وب یکی از ابزارهای سودمندی است که به یاری کتابداران شتافته تا بتوانند با بهره‌گیری از آن به توسعه و ارتقای امکانات فناوری خود بپردازند. در واقع با تکیه بر فضای وب می‌توان از امکانات نوین فناوری به نحو مطلوب بهره گرفت.

محیط فناوری جاری در کتابخانه‌ها یکی دیگر از مباحث کتاب می‌باشد. موضوع فناوری‌های عمومی و فناوری‌های اطلاعاتی در این میان بیشتر شکافته شده است. ابزارهای فناوری دیداری و شنیداری نیز به خوبی مورد ملاحظه نویسنده بوده است. از ویژگی‌های دیگر مطلوب کتاب توجه به ارزیابی محیط فناوری جاری مورد استفاده در کتابخانه می‌باشد. نگرش وضعیت با توجه به خصوصیات کاربرد محیط فناوری در کتابخانه از زمره مقوله‌های اثربخشی است که در تحلیل و دیدگاه نویسنده کتاب دارای اهمیت خاصی بوده است. بررسی وب‌سایت کتابخانه‌ها، مورد دیگری است که در این کتاب به آن توجه شده است. وب‌سایت یکی از ارکان مهم سازه‌های فناوری در کتابخانه است که با توجه به ساختار آن می‌توان از امکانات آن به شیوه‌ای سودمند در برنامه‌ریزی فناوری کتابخانه بهره گرفت.

ولی توصیه‌های و پیشنهادها ارائه شده در کتاب برای به کارگیری صحیح فناوری در کتابخانه از جمله نقاط مثبت این اثر است. در کنار آن، روزآمد سازی برنامه کتابخانه مورد توجه قرار گرفته است و تلاش شده تا طرح‌ریزی فناوری کتابخانه با شیوه‌ای متناسب و منطبق با نیازهای خاص اطلاع‌رسانی به‌پیش رود. این نوسازی بر اساس توجه به کارکرد کتابخانه و توانایی‌های آن در برخورد با مشکلات جدید و